

Біткоїн та криптовалютні технології

Лекція 5: транзакції

Юрій Жикін

6 березня, 2025

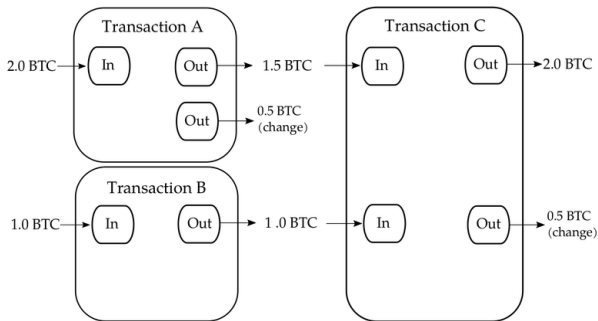
Структура транзакції

- Транзакція
  - входи (список структур **Транзакційний вхід**)
  - виходи (список структур **Транзакційний вихід**)
- Транзакційний вхід
  - ідентифікатор попередньої транзакції
  - індекс попереднього виходу (ціле число)
  - програма-відмикання
- Транзакційний вихід
  - кількість (ціле число)
  - програма-замикання

Передача власності над біткоїном 1/2

- Невикористані транзакційні виходи (**UTXO**) - це записи про володіння “шматками” біткоїна: певними кількостями **сатоші**, прив’язаними до власника за допомогою програми-замикання.
- Транзакції передають власність над “шматками” біткоїна, *знищуючи* ці “шматки” (посилаючись на відповідні *невикористані виходи* через *входи*, що відмикають програми-замикання), та створюючи нові *невикористані виходи*.
- Сукупність всіх *невикористаних транзакційних виходів*, які існують в даний момент часу - це весь біткоїн, який існує в системі.

Передача власності над біткоїном 2/2

Валідація транзакцій

1. **Перевірка повторного використання:** перевірка, чи виходи, на які посилаються входи даної транзакції, ще не були використані.
2. **Перевірка інфляції:** перевірка, чи дана транзакція не створює нових біткоїнів.
3. **Валідація контрактів:** виконання скриптів-відмикань та скриптів-замикань.

- **Біткоїн Скрипт**, або просто **Скрипт** - це стекова **Forth-подібна Тюрінг-неповна** мова програмування для формулювання логіки замикання/відмикання транзакційних виходів.
- Скрипт дозволяє формулювати довільні умови використання кожного окремого “шматка” біткоїна.
- Система *доказу виконаної роботи* реалізує децентралізовану перевірку повторного використання, а система *скриптування* - програмованість (“розумні контракти”).

Стекові мови програмування

- **Стекове програмування** - це парадигма програмування, яка базується на моделі **стекової машини** для передачі параметрів.
- Приклад:

1.	Програма	3 5 add 3 mul;
	Дані	;
2.	Програма	5 add 3 mul;
	Дані	3;
3.	Програма	add 3 mul;
	Дані	5 3;
4.	Програма	3 mul;
	Дані	8;
5.	Програма	mul;
	Дані	3 8;
6.	Програма	;
	Дані	24;

Тюрінг-неповнота

- *Скрипт* - це *навмисно* Тюрінг-неповна мова програмування.
- У Скрипті відсутній один з основних інструментів сучасних мов програмування: **цикл**.
- Скрипти у транзакціях виконуються кожною повноцінною ногою в мережі, і тому цикли могли б використовуватись як засіб завантаження мережі (здійснення DoS-атак).
- Програми з циклами значно гірше піддаються статичному аналізу (тобто аналізу, який “розглядає” програму, але не виконує її).
- Мережа Етереум використовує Тюрінг-повну мову **Solidity**, що є безпосереднім чинником найбільших безпекових інцидентів за весь час існування Етереум-мережі.

Операції у Біткоїн Скрипті 1/3

- *Інтерпретатор скрипта* складається зі стеку команд та стеку даних.
- Для кожного *входу* транзакції, спочатку виконується його програма-відмикання, а отриманий стек даних використовується для подальшого виконання програми-замикання відповідного *виходу*:
  - створюємо порожній стек $Stack_0 = Stack_{empty}$
  - виконуємо програма-відмикання входу на стеку $Stack_0$:

$$Stack_1 = Execute(Script_{Unlock}, Stack_0)$$

- виконуємо програма-замикання відповідного виходу на стеку $Stack_1$:

$$Stack_2 = Execute(Script_{Lock}, Stack_1)$$

- перевіряємо, чи верхній елемент стеку $Stack_2$ - не *False*.

Операції у Біткоїн Скрипті 2/3

- Значення на стеку даних - це послідовності байтів, але вони можуть інтерпретуватись, як числа, коли це необхідно.
- Значення *False* представляється числом 0, яке в свою чергу представляється порожньою послідовністю байтів, бо послідовністю з одного байта $[0x80]$.
- Будь-яке значення, що не є *False*, вважається значенням *True*.
- Будь-яка послідовність, крім $\{[], [0x80]\}$ на верхівці стека даних після виконання скриптів означає, що контракт даного “шматка” біткоїна є правильним.
- Виконання скрипта також може завершитись помилкою, що прирівнюється до значення *False*.

Операції у Біткоїн Скрипті 3/3

- **константи** - розміщення даних у стеку
- **бітова логіка та арифметика**
- **маніпуляція стеком** - викидання, копіювання, перестановка елементів стека
- **контроль виконання** - умовні операції, а також
  - `OP_VERIFY` - помилка, якщо на верхівці стека - не *True*
  - `OP_RETURN` - завжди помилка (використовується для розміщення довільних даних всередині транзакції: зображень, тощо)
- **криптографія** - криптографічні операції (хеш-функції)
  - `OP_CHECKSIG` - перевірка підпису для заданого публічного ключа
  - `OP_CHECKMULTISIG` - перевірка декількох підписів для декількох публічних ключів (контракти типу "*N* з *M* власників")
- **блокування** - перевірка умов блокування транзакцій

Стандартні Скрипти-програми 1/4

- **P2PKH** - pay-to-pubkey-hash (платіж за хешем публічного ключа)

Замикання

```
OP_DUP OP_HASH160 <pubKeyHash> OP_EQUALVERIFY OP_CHECKSIG;
```

Відмикання

```
<sig> <pubKey>;
```

- Виконання P2PKH-скриптів

1. Програма

```
<sig> <pubKey>;
```


Дані

```
;
```
2. Програма

```
<pubKey>;
```


Дані

```
<sig>;
```
3. Програма

```
;
```


Дані

```
<pubKey> <sig>;
```

Стандартні Скрипт-програми 2/4

- Виконання R2PKH-програми

1. Програма Дані
`OP_DUP OP_HASH160 <pubKeyHash> OP_EQUALVERIFY OP_CHECKSIG;`
`<pubKey> <sig>;`
2. Програма Дані
`OP_HASH160 <pubKeyHash> OP_EQUALVERIFY OP_CHECKSIG;`
`<pubKey> <pubKey> <sig>;`
3. Програма Дані
`<pubKeyHash> OP_EQUALVERIFY OP_CHECKSIG;`
`<pubKeyHash> <pubKey> <sig>;`
4. Програма Дані
`OP_EQUALVERIFY OP_CHECKSIG;`
`<pubKeyHash> <pubKeyHash> <pubKey> <sig>;`
5. Програма Дані
`OP_CHECKSIG;`
`<pubKey> <sig>;`
6. Програма Дані
`;`
`True;`

Стандартні Скрипт-програми 3/4

- **P2PK** - pay-to-pubkey (платіж за публічним ключем, більше не використовується, бо публічний ключ потрапляє в ланцюг блоків занадто рано)

Замикання `<pubKey> OP_CHECKSIG;`

Відмикання `<sig>;`

- **P2MS** - багатопідписні транзакції (“ M з N власників”)

Замикання `<M> <pk1> ... <pkN> <N> OP_CHECKMULTISIG;`

Відмикання `OP_0 <sig1> ... <sigM>;`

- **P2SH** - pay-to-script-hash (платіж за хешем скрипта) - зміна протоколу, введена у 2012 році, яка дозволила створювати довільні скрипти-замикання, які при цьому мають фіксований розмір та визначену адресу

Замикання `OP_HASH160 <scriptHash> OP_EQUAL;`

Відмикання `<customLockScript...> <serializedRedeemScript>;`

- **P2SH** потребував зміни правил виконання *Скрита* за допомогою *м'якого розгалуження*:
  - виконуємо скрипт-відмикання, отримуємо `<serializedRedeemScript>` на верхівці стека
  - виконуємо скрипт-замикання, перевіряючи, що закодований скрипт `<serializedRedeemScript>` відповідає хешу `<scriptHash>`
  - учасники мережі з **старою** версією протоколу вважають, що транзакція правильна
  - учасники мережі з **новою** версією протоколу продовжують перевірку: декодують скрипт `<serializedRedeemScript>` і виконують його, так ніби це справжній скрипт-замикання

Види розгалужень у мережі

- **М'яке розгалуження** (англ. *softfork*) робить правила **більш строгими**, тобто старі учасники зі старими правилами вважають нові дані завжди правильними, а нові учасники здійснюють додаткові перевірки
- **Жорстке розгалуження** (англ. *hardfork*) робить правила **менш строгими**, тобто старі учасники відкинуть дані, як неправильні, але нові учасники вважають ці дані правильними, що розділяє мережу на дві частини, і тому всі учасники повинні оновити набір правил, для того, щоб мережа продовжила працювати
- **Жорстке розгалуження** “викидає” старих учасників мережі з протоколу

Нестандартні програми-замикання

- Задача **SHA256** - “шматок” біткоїна може використати будь-хто, хто надасть таку послідовність байтів s , що $h = \text{SHA256}(s)$

Замикання

```
OP_HASH256 <h> OP_EQUAL;
```

Відмикання

```
<s>;
```

- Задача колізії **SHA1** - створена Пітером Тодом в 2013 році для заохочення пошуку колізій для хеш-функції SHA1, яка вже на той час вважалась небезпечною; 2.48 біткоїнів винагороди хтось забрав у 2017 році:

Замикання

```
OP_2DUP OP_EQUAL OP_NOT OP_VERIFY OP_SHA1 OP_SWAP OP_SHA1 OP_EQUAL;
```

Відмикання

```
<preimage1> <preimage2>;
```

Біткоїн-адреси 1/2

- Для *стандартних* виходів транзакцій (тобто виходів, що мають *стандартну* програму-замикання), існують визначені формати “адрес”.
- Біткоїн-адреси - це невеликі (порівняно) ідентифікатори, які однозначно описують скрипт-замикання і використовуються замість цілого скрипта для отримання транзакції
  - для *P2PKH*, це `<pubKeyHash>`:

$$A_{P2PKH} = \text{Encode}_{\text{Base58Check}}(\text{HASH160}(\text{pubkey}))$$

- для *P2SH*, це `<scriptHash>`:

$$A_{P2SH} = \text{Encode}_{\text{Base58Check}}(\text{HASH160}(\text{redeemscript}))$$

Біткоїн-адреси 2/2

- Для того, щоб уникати неоднозначностей і зменшити ймовірність помилок, традиційні Біткоїн-адреси використовують спеціальне кодування **Base58Check**:

$$\text{Base58Check}(t, s) = \text{Base58}(t + s + \text{HASH256}(t + s)[0 : 4])$$

- Base58**-кодування схоже на 64-кове кодування (**base64**), але навмисне не використовує символи, які можна легко сплутати з іншими: 0, O, I, and l.
- Значення t використовується, щоб ідентифікувати тип інформації, яка кодується:

0	1	"18vnsHEtfTZgaJD6Sv7QTpo2nwxkFxJgrp"	P2PKH-адреси
5	3	"38Rctgcqj3cFhfGK7ynpWZQZgCTVuCoNFu"	P2SH-адреси
111	m or n	"mkHS9ne12qx9pS9VojpWU5xtRd4T7X7ZUt"	P2PKH-адреси у тестовій мережі
196	2	"2N4DTeBWDF9yaF9TJVGcgCZDM7EQtsGwFjX"	P2SH-адреси у тестовій мережі

Біткоїн-гаманець 1/2

- В загальному випадку, Біткоїн-гаманець - це будь-яка інформація, використовуючи яку, можна створити програму-відмикання для деякого *невикористаного транзакційного виходу*.
- Типовий Біткоїн-гаманець - це програмне забезпечення, що зберігає криптографічні ключі і вміє розбирати та створювати стандартні транзакції.
- Коли користувач хоче отримати біткоїн, Біткоїн-гаманець генерує нову пару криптографічних ключів (p_i, P_i) і обчислює нову P2PKH-адресу A_i наступним чином

$$A_i = \text{Encode}_{\text{Base58Check}}(\text{HASH160}(P_i))$$

Біткоїн-гаманець 2/2

- Цю адресу отримувач передає надсилачеві.
- Гаманець надсилача обчислює $H = \text{Decode}_{\text{Base58Check}}(A_i)$ і створює транзакцію з виходом з вказаною кількістю біткоїна та програмою-замиканням, що містить вказаний хеш H

```
OP_DUP OP_HASH160 <H> OP_EQUALVERIFY OP_CHECKSIG;
```

- Гаманець надсилача знаходить у своєму сховищі криптографічні ключі, що відповідають *виходам*, які він “витрачає”, і обчислює відповідні підписи, щоб створити відповідні програми-відмикання.
- Заповнена транзакція публікується, потрапляє у блок і підтверджується.
- Тепер отримувач має право власності над створеним *виходом* і може аналогічним чином використати його.

Дякую за увагу!